

MERKEZİMİZDEN HABERLER*

Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezimiz, 2016 yılı Kış döneminde Merkezimiz Genel Kurul Toplantısı'nı yapmıştır. 16 Ekim 2015 tarihinde yapılan toplantıda Merkez Müdür Yardımcımız Okt. Cengiz Akseki merkezimizin 2015 yılı faaliyetlerini anlatmış, toplantı sonunda ise merkezimiz yönetim kurulu için seçim yapılmıştır.

Merkez Müdürümüz Doç Dr. Mithat Aydın Mustafa Kemal ATATÜRK'ün ölümünün 77. yıldönümü sebebiyle 06 Kasım 2015 tarihinde Kale Meslek Yüksekokulu, 10 Kasım 2015 tarihinde de Denizli Cam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi tarafından düzenlenen "ATATÜRK" konulu konferansa konuşmacı olarak katılmıştır.

Merkezimiz, 17 Kasım 2015 tarihinde "Türkiye'de Hürriyet Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Mustafa Kemal ATATÜRK" konulu bir panel düzenlemiştir. Panel, Merkez Müdürümüz Doç. Dr. Mithat Aydın, Üniversitemiz Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Ercan Haytoğlu ile Yrd. Doç. Dr. Umut Karabulut tarafından gerçekleştirilmiştir. Panelin açılışında ilk sözü alan Merkez Müdürümüz Doç. Dr. Mithat Aydın "Osmanlı'dan Milli Mücadeleye Hürriyet Fikrinin Tarihsel Gelişimi" başlıklı konuşmasında, hürriyetle bağlantılı kavramları tartışarak Osmanlı İmparatorluğu'nda hürriyet fikrinin ortaya çıkışı ve gelişimi üzerinde durmuştur: "...19. Yüzyılda literatürümüze 'kamuoyu' faktörünün girdiğini belirtmekte yarar vardır. Padişahın, devlet yöneticilerinin halkın bir güç olarak dikkate alınması, onun yararına bir takım hakları vermesi ya da vermek zorunda kalmasıdır. Kamuoyu faktörünün ilk olarak Sened-i İttifak ile karşımıza çıktığını görmekteyiz" diyerek, Osmanlı İmparatorluğu'nda hürriyet fikrinin ortaya çıkışını "Kamuoyu" olgusu ile başlatmıştır. Aydın, konuşmasının devamında 1839'da başlayan Tanzimat sürecinde "keyfiyetin önlenmesi, hukukun üstünlüğü ve hukuk karşısında eşitlik prensibinin hayata geçirilmesiyle" hürriyet fikrinin kurumsallaşmaya başladığını dile getirmiştir. Yine, Tanzimat Dönemi sonlarında ortaya çıkan "Yeni Osmanlılar Hareketi" ve üyelerinin hürriyet düşüncesinin Batıdaki modern akımlar ve kavramlar ile birlikte anılır ve tartışılır hale geldiğini belirten Aydın, Yeni Osmanlı Hareketi mensuplarından özellikle Namık Kemal ve Tevfik Fikret'in hürriyet konusundaki düşüncelerini şiirlerinden örnekler vererek açıklamıştır. Doç Dr. Mithat Aydın konuşmasının son kısmında, hürriyetin sınırının olup olamayacağı, var ise bunun neresi olacağı konusunda Osmanlı aydınlarının fikirlerini ele almıştır. Buna dair Ziya Paşa'nın: "Hürriyet insana doğuştan verilmiştir; fakat hürriyet hukuk olmadan düşünülemez ve kanunla çerçevesi çizilir..." ve Sait Halim Paşa'nın: "bireyin hürriyetine başkalarının hürriyetine saygı gösterdiği yerde saygı duyulabileceği" şeklindeki görüşlerine yer vermiştir. Bu noktada Osmanlı aydınları

* Okt. Veysel Çolaker tarafından hazırlanmıştır.

üzerinde Fransız aydınlanmacılarının özellikle Montesquieu ile Jean Jacques Rousseau'nun etkili olduğu ifade edilmiştir.

Panel'in diğer katılımcısı Yrd. Doç. Dr. Umut Karabulut, 1918-1922 yılları arasında, Milli Mücadele Dönemi'nde Hürriyet Düşüncesi ve gelişimi ile ilgili bir konuşma yapmıştır. *"...Türk Milli Mücadelesi'nin bir tarafta özgürlük düşüncesinin sonucu olarak bağımsızlığı sağlamaya çalışırken, diğer taraftan da ulusal egemenlik mücadelesini verip ulusal egemenliği gerçekleştirmeye çalıştığı"* için "farklı ve aykırı bir yönü" olduğunu dile getiren Yrd. Doç. Dr. Umut Karabulut, *"Türk Milli Mücadelesi'ni çağdaşlarından veya kendisinden önce, hatta sonradan gerçekleştirilmiş olan ulusal egemenlik mücadelelerinden ayıran temel farkın bir taraftan dışarıdaki emperyalist güçlere karşı gerçekleştirilen bir tam bağımsızlık mücadelesi diğer bir tarafta ömrünü tamamlamış Osmanlı Devleti ve saray hâkimiyetine karşı geliştirilmiş ulusal egemenlik mücadelesi"* yani *"bağımsızlığın yanında bir hürriyet mücadelesi"* olarak değerlendirmiştir. Yrd. Doç. Dr. Umut Karabulut konuşmasında ayrıca, Amasya Genelgesi'nde ilk kez ortaya atılan, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde vurgulanan, 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin açılmasıyla temellendirilen Hürriyet düşüncesinin, "Hâkimiyeti Milliye" düsturu bağlamında *"modern bir yapı içerisinde laik, demokratik ve aynı zamanda bir ulusal devleti beraberinde getirdiğini; muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkma"* hedefi taşıdığını dile getirmiştir.

Panelde son sözü alan Doç. Dr. Ercan Haytoğlu Cumhuriyet Dönemi'nde hürriyet düşüncesinin gelişimi üzerinde durarak sunumunu iki temel alanda gerçekleştirmeye çalışmıştır: Biri Atatürk'ün teorik anlamda hürriyete bakışı, diğeri de bu bakışın topluma nasıl yansıdığı yönündeki değerlendirmeler. Cumhuriyet idaresinin içeriği olan Demokrasinin, Hürriyetten başka bir şey olmadığını, bunların birbirlerini tamamlayan kavramlar olduğunu ortaya koyan Haytoğlu, konuşmasının devamında 1930 yılında Mustafa Kemal'in demokrasi ve hürriyet hakkındaki görüşlerini, bizzat kendi kaleminden çıkan bilgileri içeren ve daha sonra okullarda okutulmak üzere basılan "Medeni Bilgiler" adlı eserinden örnekler vererek açıklamıştır: *"Mustafa Kemal bu eserde hürriyet için diyor ki: '...hürriyet insanın düşündüğünü ve dilediğini mutlak olarak yapabilmesidir.' Bu tabir hürriyet kelimesinin en geniş manasıdır. İnsanlar bu manada hürriyete hiçbir zaman sahip olmamışlardır ve olamazlar. Gerçekten de öyle insanların sınırsız bir hürriyeti tarihin hiçbir döneminde gerçekleşmemiştir. Zaten hemen daha sonra söylediği bazı cümlelerle bu hürriyeti toplumun ve diğer bireylerin huzur ve mutluluğu için sınırlandırılabilceğini ifade eder. Atatürk hak ve hürriyet mücadelesini yöneten ile yönetilenler arasında tarih içinde uzun süren bir mücadeleden oluştuğunu, yönetenlerin halkın korkularından yararlanarak yönetimi ele aldıklarını ve bireyin hürriyetini yok saydıklarını belirtir. Gerçekte bireyin ve bireysel hakların esas olduğunu, siyasi cemiyetin buna dikkat etmesi gerektiğini bu olmadığı takdirde devletin varlığının önemli ölçüde zarar göreceğine işaret etmiştir. Bireysel hürriyet için başkalarının hürriyeti sınır kabul edilirken halkın genel çıkarları nedeniyle bireyin hürriyetinin de gereğinden fazla sınırlandırılmaması temel esastır. Mustafa*

Kemal, maddi ve düşünsel olarak hürriyeti ikiye ayırmaktadır. Maddi hürriyetleri, şahsi hürriyetler, mesken hürriyeti, ferdi mülkiyet, ticaret, çalışma ve zanaat hürriyeti olarak ayırıyor. Düşünsel hürriyeti de vicdan hürriyeti, içtimai hürriyet, matbuat hürriyeti, cemiyet teşkil hürriyeti, tedris hürriyeti olarak sınıflandırıyor.”

Doç. Dr. Ercan Haytoğlu konuşması Mustafa Kemal ATATÜRK’ün “Hürriyetin kazanılması için mücadele verilen, kazanıldığında korunması gereken toplumun bilinciyle varlığını sürdüren gerçekliğinin altını önemle çizdiğini, Teorik anlamda hürriyetin sınırları temel hak ve hürriyetler içindeki yerinin açık şekilde 1924 Anayasası ile ortaya konulduğunu ancak Mustafa Kemal döneminde dahi inkılâp adına bazı hürriyetlerin kısıtlandığını” şeklindeki sözleriyle tamamlamıştır.